

ՏԱՄՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԼԻՑ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ներկայ տարույս Օգոստոս 18ին կը լրանայ Երջանկայիշատակ Վազգէն Ա. Հայրապետի վախճանման տասնամեայ տարելիցը: Քսաներորդ դարու նրկորդ կէսին Հայ Եկեղեցին վերջին հարիւրամեակներու ընթացքին առաջին անգամն ըլլալով փայլեցաւ բացառիկ յառաջդիմութեամբ, շնորհիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ իր անձին հմայքովն ու նուիրումով, իմաստութեամբն ու բարեմոյն նկարագրով, իր գահակալութեան 39 տարիներու նրկայնքին (1955-1994), ղեկավարեց այդ հաստատութիւնը, զայն առաջնորդելով դէպի խաղաղ, նրջանիկ ու շինարար հորիզոններ:

Համալսարանական կրթութեամբ օժտուած, ուսուցչական փորձառու թեմաբ գինուած, հայրապետական օժմամբ Լուսաւորչի Գահ բարձրացած, Վազգէն Հայրապետ, ինչպէս ինք սովոր էր ըսել, նդաւ «հայ Եկեղեցւոյ առաջին սպասաւորը» ու այդ ուղիով նդաւ նանւ մեծագործ, շինարար եւ արդիւնաշատ Հայրապետ, որ աննախընթաց քայլեր առնելով, մօտեցուց իր ցրունալ հօտը Ս. Էջմիածնին, ինք անձամբ մօտենալով իր հօտին, նի պատուով ու փառքով ներկայացուց Հայ Եկեղեցին օտար աշխարհին:

Դիւանագէտի իր թաքուն առաքինութիւնը զինք դարձուց օրուան մարդը, ու ան կրցաւ դժուարին ժամանակներու մէջ ամէն ձեռնարկ յաջողցնել յաշս Խորհրդային իշխանութեանց ու Հայրենի պետութեան: Իրեն նկատմամբ պետական անձերուն ցոյց տուած պատկառանքն ու յարգանքը բնական նրնոյթներ նդան, որովհետեւ Վազգէն Ա. գիտէր լսելու եւ խօսելու ժամանակն ու կերպը, զգայուն էր կացութեանց նկատմամբ, եւ խնդրելու ու ստանալու, եւ նրբեր չմերժուելու հաւասարակշռութիւնը ունէր, լաւատեսութեամբ, համբերութեամբ, յոյսով, հաւատքով, նռանդով, ու Հայ Եկեղեցւոյ հանդէպ իր տածած անկեղծ սիրով:

«գԱստուած փնտռելու իր ճանապարհին վրայ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիա ծիւր գտնէր էր» ինչպէս ինք ըսնէր էր մի քանի առիթներով: Յանուն Ս. Էջմիածնի եւ Հայոց Ընդհանրական Հայրապետութեան ու անոր հեղինակութեան, Վազգէն Ա. նդաւ եւ կառուցող, եւ այցնող Հայրապետը: Վանական համալիրը բոլորովին պայծառակերպուեցաւ, շնորհիւ իր մտաւորականի եւ արունստագէտի առաքինութեանց: Բարերարներ անպակաս նդան, տնսնելով իրական դիտապետը Հայոց որ իր զգուշաւոր իմաստութեամբ կը յառաջդիմէր, քայլ առ քայլ, թէ՛ հոգնոր եւ թէ՛ շինարար իր ծրագիրներուն մէջ, միշտ արձանագրելով մնայուն յաջողութիւն:

Վանքեր վերանորոգուեցան ու Վեհարանը վերածնաւ, ու անվարան կարելի է իր կատարած ամէն գործ «աննախընթաց» նկատել, նրբ ականատես կ'ըլլայինք իր արտասահմանեան հովուապետական այցելութիւններուն, եւ կամ նրբ մենք կ'այցնէինք Մայր Աթոռ եւ հայրենիք: Ատլանտեանի եւ Խաղաղականի ափերը հասնող առաջին Հայրապետը նդաւ Վազգէն Ա., մի քանի սերունդներու իսկական Հայրապետը, գոր բախտը ունեցան անձամբ տնսնելու եւ աջը համբուրելու: Օտար եկեղեցական պետեր իր օրով միայն սկսան ժամանել Մայր Աթոռ, որոնց ինք

անձամբ այցելել էր արտասահմանման իր ուղևորությանց ընթացքին: Վանական ներքին կնանքն ու հոգևոր ճնաճարանի արձանագրած յաջողությունը նոյնպես նդան բացառիկ: Իր ձեռնադրած 65 նպիսկոպոսները հայ եկեղեցւոյ վերջին շրջանի պատմությունը վերակերտեցին, թեմեր ամելցնելով ու հայ եկեղեցին ուժազնելով:

Միամօր որդին բարեպաշտ ծնողաց, Վազգէն Ա. Հայրապետ ազնուական հոգևոր պետ մը նդաւ, բարեկիրթ, ժպտադէմ, յարգալից ու միշտ գնահատող, այլ նաեւ խիստ իր սկզբունքներուն նկատմամբ: Յուսախաբություններ ունեցաւ անշուշտ, յատկապէս Անթիլիասի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան տազնապին պատճառով որ ծայր տուաւ իր գահակալութենէն միայն մի քանի ամիսներ նոք, որ խորացաւ հետզհետէ ու չլուծուեցաւ երբեք, հակառակ իր տարիներու իմաստուն եւ համբերատար հետապնդումներուն: Տանն Կիլիկիոյ Գարեգին Բ Կաթողիկոսի օրով, Վազգէն Հայրապետ յուսալից որոշ նշաններ ուզեց տեսնել, եւ սակայն անոնք եւս խաբուսիկ նդան, մանաւանդ երբ Հայաստանայց Եկեղեցւոյ կանոնագրությունը խմբագրելու կարելոր եւ սպառիչ աշխատանքին մէջ Անթիլիաս չուզեց մաս կազմել, անհրաժեշտ եւ օգտակար իսկ չնկատելով անոր պատրաստությունը:

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ենթարկուած Մայր Աթոռի պատմական թեմերը չվերադարձուեցան, ոչ իսկ անուանական կերպով: Իր կնանքի վերջալոյսին, Վազգէն Հայրապետ, Հայաստանի մեծ երկրաշարժին պատճառած իր ցաւին մէջ, Լեռնային Ղարաբաղի ազատագրութեան պայքարին համար նահատակուած հայ մարտիկներու իր տուայտանքին մէջ, եւ միւս կողմէ Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակման ու անոր հետեւանքով կատարուելիք հսկայ աշխատանքի բեռն տակ, ու ձեռով մըն ալ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին Մայր Աթոռի նկատմամբ ցոյց տուած գործակցութեան մէջ, մոռնալ ուզեց անցեալի այդ տազնապը, ու առանց ժողովական որոշման, ինքզինք հաշտեցնելով կացութեան հետ, փակեց իր աչքերը:

Վազգէն Ա. յուսախաբություններ ունեցաւ նաեւ Երուսաղէմի պատրիարքութեան գործառնութեանց եւ ներքին կոիւներու առիթներով, կատարելով իր լաւագոյնը որպէս գլուխը Հայ Եկեղեցւոյ, հոն եւս իր ձայնը եւ սաստը հասցնելով ու փրկելով հայերէն ձեռագիրները որոնք 1967ին վաճառքի պիտի հանուէին Լոնտոնի մէջ:

Վազգէն Հայրապետի գերեզմանը կը կնքենք անվարան գրելով սա տողերը: Յուսահատիլ չգիտցող եւ բարին կամեցող ու կատարող Հայրապետը նդաւ ան, հանդիսանալով հայոց պատմութեան վերջին շրջանի ամենէն կարկառուն դէմքը, որ իր բազմարդիւն եւ անմնացորդ կնանքը կնքեց տասը տարիներ առաջ, խղճի մտօք կատարելագործելով ամէն ինչ որ իր համոզումովն ու դատողութեամբ պէտք էին կատարուիլ:

ԴՈԿՏ. ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԵՄ ԲԱՐՈՒՄԱՆԵԱՆ